

CARNER I PUIG-ORIOI, JOSEP (Barcelona, 1884 - Brussel·les, 1970). *Bellafila, Calíban, Joan d'Albaflor, Joan Sitjar*. Escriptor. Va conrear sobretot la poesia lírica i la prosa breu, descriptiva i assagística, amb alguna incursió esporàdica en la ficció. Entre 1903 i 1917 va contribuir decididament, des de la posició d'un professional de les lletres, al projecte polític encapçalat per Enric Prat de la Riba: la consolidació institucional de la cultura en la pròpia llengua, en correspondència amb una organització social moderna, burgesa, de base liberal i amb capacitat d'autogovern. De les seves primeres traduccions, cal destacar-ne les tres de Shakespeare per a la "Biblioteca Popular dels Grans Mestres", iniciativa de la casa editorial E. Domènech, per a la qual treballava: fetes a partir de versions franceses, revelen un propòsit de dignificació de la llengua literària des de posicions afins a l'arbitrarisme orsià (ben explícites en el prefaci a *El somni d'una nit d'estiu*, 1908). Va ser editorialista i redactor de *La Veu de Catalunya* i secretari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i sempre va manifestar "l'honor d'haver estat, cronològicament, el primer ministerial de l'obra de Pompeu Fabra". Rere la mort de Prat encara va portar a terme un dels projectes que tenien el seu suport, l'Editorial Catalana, orientada a proporcionar als lectors de *La Veu* obres de qualitat (literatura catalana i estrangera i alta divulgació). El catàleg dels anys en què la va dirigir (1918-1921) respon a les seves preferències literàries, ben manifestes en la tria d'obres originals a la "Biblioteca Catalana" i en la selecció rigorosa i coherent d'obres estrangeres i dels seus traductors catalans a la "Biblioteca Literària". Les traduccions amb què hi va contribuir ell mateix, abundantíssimes, van permetre-li explorar algunes possibilitats estilístiques —usos irònics, neologismes, combinacions d'expressions idiomàtiques i rescats dialectals, arcaïtzants o cultistes— de la llengua acabada de codificar. Pel que fa a les modalitats literàries, són molt variades: d'Andersen a Mark Twain, de La Fontaine i Molière a Arnold Bennett, hi predominen la ironia i l'humor, la fantasia, el relat d'aventures i la narració sentimental refinada. L'any 1921, havent-se distanciat de la radicalització conservadora a què es va veure abocada la Lliga, va buscar una via d'estabilitat econòmica en la carrera consular, però no va ser fins al 1928 que va abandonar *La Veu* i va portar les seves col·laboracions periodístiques a *La Publicitat*, el diari d'Acció Catalana. El contacte amb els lectors catalans va mantenir-lo també amb reedicions revisades dels seus llibres de poesia, amb nous títols i amb noves traduccions, algunes publicades en revistes (*Bella Terra, D'Ací d'Allà*). Entre 1928 i 1931 va traduir tres de les novel·les majors de Dickens per a

la biblioteca "A Tot Vent" de les Edicions Proa, la col·lecció de novel·la moderna catalana i estrangera dirigida per Joan Puig i Ferrer¹. Durant la guerra civil va continuar servint les institucions de la República. L'exili posterior el va portar de primer a Mèxic (1939-1945) i després a Brussel·les (1945-1970), llocs on va apadrinar moltes de les iniciatives polítiques i culturals dels exiliats. La seva experiència de traductor i els propòsits que sempre l'havien guiat estan ben resumits en els aforismes "De l'art de traduir", publicats l'any 1944 a la revista *Lletres de Mèxic*. Observant-la des de dins, Carner veu la traducció com una tasca alhora necessària i difícil, sempre exposada al fracàs. La condició per evitar-lo és esquivar el risc de la desnaturalització: convé traduir "per cops d'ala intel·lectual", "amb esment dòcil i ploma lliure", sense deixatar, i calen traductors amb geni, els quals infondran necessàriament la seva personalitat a les obres traduïdes. Observant-la des de fora, en subratlla sobretot els beneficis per a la literatura receptora. Tal com havia escrit ja l'any 1908 (en l'article "La poesia d'en Díes Canedo"), la traducció és "la millor escola" per a l'escriptor: "no solament perquè ens du una renovació espiritual fondíssima, i perquè ens obliga a un minuciós escatiment de tots els ressorts i les fineses tècniques de l'obra original, sinó també perquè ens imposa un estudi sol·lícit de tots els recursos del nostre verb, de totes les faisons, de tota la tradició del propi llenguatge". Alhora, contribueix a la formació d'un públic lector, perquè les obres literàries traduïdes li donen l'exemple d'uns valors imaginatius i morals positius i de les possibilitats expressives disponibles en la pròpia llengua. És, finalment, una pedra angular en la construcció institucional de la literatura catalana: perquè es troba en la fundació mateixa de les literatures nacionals, i perquè amb l'adopció d'obres clàssiques d'altres literatures es va formant tradició en la pròpia (i d'aquí l'elogi dels escriptors doblats de traductors, anàleg al que havia fet el 1907 a l'article "Del Shakespeare en llengua catalana"). Si organitzar-ne la publicació sistemàtica és una de les responsabilitats pròpies de "tot Estat d'ordenada cultura"-per dir-ho en els termes que encara volia fer servir Carner en l'exili de Mèxic-, aquesta necessitat és doblement sentida pels "pobles amb quadres de cultura incomplets". [Marcel Ortín]

SHAKESPEARE, W.. *El somni d'una nit d'estiu*. Barcelona: E. Domènech, 1908.

BERNARD, Tristan. *Menjar de franc*. Barcelona: Biblioteca Teatralia, 1909.

MOLIÈRE. *El malalt imaginari*. Barcelona: Bartomeu Baixarias, 1909.

SHAKESPEARE, W.. *Les alegres comares de Windsor*. Barcelona: E. Domènech, 1909.

SHAKESPEARE, W.. *La tempesta*. Barcelona: E. Domènech, 1910.

CARDENAL WISEMAN. *Meditacions de la Sagrada Passió de N. Sr. Jesucrist*. Barcelona: FPC, 1917.

DICKENS, C.. *Una cançó nadalenca. Novel·la de vacances*. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

ERCKMANN-CATRIAN. *L'amic Fritz*. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

, GEORGE ELIOT. *Silas Marner*. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

MARK TWAIN. *Les aventures de Tom Sawyer*. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

MARK TWAIN. *L'elefant blanc, robot*. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

BARRY, William. *El papat i els temps moderns. Esbós polític*. Barcelona: Editorial Catalana, 1919.

BENNETT, Arnold. *El preu de l'amor*. Barcelona: Editorial Catalana, 1919.

ERCKMANN-CATRIAN. *El tresor del vell cavaller*. Barcelona: Editorial Catalana, 1919.

LAGERLÖF, Selma. *Els Ingmarsson*. Barcelona: Editorial Catalana, [1919].

MOLIÈRE. *El burgès gentilhome*. Barcelona: Editorial Catalana, [1919].

VILLIERS DE L'ISLE ADAM. *Contes cruels*. Barcelona: Editorial Catalana, [1919]. [Amb Joaquim Folguera.]

BENNETT, Arnold. *Aquests dos*. Barcelona: Editorial Catalana, 1920.

MUSSET, Alfred de. *Margot*. Barcelona: Editorial Catalana, [1920].

LA FONTAINE. *Faules*. Barcelona: Editorial Catalana, [1921].

MOLIÈRE. *El malalt imaginari. El casament per força*. Barcelona: Editorial Catalana, [1921].

DEFOE, Daniel. *Robinson Crusoe*. Barcelona: Llibreria Catalònia, 1925.

LEWIS CARROLL. *Alícia en terra de meravelles*. Barcelona: Mentora, 1927.

THACKERAY, W. M. . *La rosa i l'anell*. Barcelona: Mentora, [1927].

DICKENS, Charles. *Pickwick*. Badalona: Proa, 1931.

LA BRUYÈRE. *Els caràcters o els costums d'aquest segle*. Barcelona: Llibreria Catalònia, 1931.

DICKENS, Charles. *Les grans esperances de Pip*. Badalona: Proa, 1934.

DICKENS, Charles. *David Copperfield*. Barcelona: Proa, 1964.

FRANCESC D'ASSÍS. *Càntic del sol*. Barcelona: Gustau Gili, 1975.

BACON, Francis. *Assaigs*. Barcelona: Curial, 1976.

CABRÉ, Lluís. "Josep Carner i Anthony Trollope: els marges d'una traducció". *Revista de Catalunya* 92 (1995), p. 111-130.

CAMPS, Assumpta. "Josep Carner, traductor de Dante". *Revista de Catalunya* 117 (1997), p. 87-102.

CAMPS, Assumpta. "Josep Carner i Leopardi (Per una història de la traducció dels *Canti*)". *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* 42, (2001), p. 141-165.

FELIU, Francesc. "Esmolar la llengua, a la forja de les traduccions". A: *La llengua de 1907*. Girona: UdG / CCG Edicions, 2008, p. 109-128.

FOLCH, M. Dolors. "Poesia xinesa i poesia xinesa en català". *Reduccions* 25 (1985), p. 57-86

GINÉ, Marta. "Epíleg". A: Villiers de l'Isle-Adam. *Contes cruels*. Barcelona: La Magrana, 1995, p. 125-148.

JORDANA, Cèsar-August. "Josep Carner, traductor". A: *L'obra de Josep Carner*. Barcelona: Selecta, 1959, p. 194-197.

MALLAFRÈ, Joaquim. "Carner en terra de meravelles: una traducció de l'anglès". *Serra d'Or*, 298-299 (1984), p. 58-60.

MANENT, Albert. *Josep Carner i el Noucentisme. Vida, obra i llegenda*. 2a ed. Barcelona: Edicions 62, 1982.

MARCO, Josep. "Funció de les traduccions i models estilístics: el cas de la traducció al català al segle XX". *Quaderns. Revista de Traducció* 5 (2000), p. 29-44.

OLLÉ, Manel. «*Lluna i llanterna*: represa de temes xinesos. De Bai Juyi a Josep Carner, passant per Arthur Waley». A: Jaume Subirana (ed.). *Carneriana. Josep Carner, vint-i-cinc anys després*. Barcelona: Proa, 1995, p. 113-150

Ortín, Marcel. «Les traduccions de Josep Carner». *Catalan Review* VI, 1-2 (1992), p. 401-419.

Floretes de Sant Francesc. Barcelona: Lluís Gili, 1909.

En Llagosta i el Rei Golafre. Barcelona: Muntanyola, [1917?].

Contes d'Andersen. Barcelona: Editorial Catalana, [1918].

Contes i apòlegs de tots els països. Barcelona: Muntanyola, [1919?].

Rondalles de Hans Andersen. Barcelona: Joventut, 1933. [Amb Marià Manent.]

El llibre de fades d'Arthur Rackham. Barcelona: Joventut, 1934. [Amb Marià Manent.]

Proverbis d'ací i d'allà. Barcelona: Proa, 1974.

El cavall encantat i altres contes. Barcelona: PAM, 1978.

- ALSINA I KEITH, Victòria "Dickens segons Carner i Sellent. la traducció de l'emotivitat en dos models de llengua". *Quaderns. Revista de Traducció* 17 (2010), p. 27-45.
- ARQUÉS, Rossend "Leopardi a la literatura catalana. Panorama general i nota sobre les traduccions de Josep Carner". *L'Aiguadolç* 15 (1991), p. 23-40.
- BUFFERY, Helena *Shakespeare in Catalan. Translating Imperialism*. Cardiff: University of Wales, 2007.
- BUSQUETS, Loreto *Aportació lèxica de Josep Carner a la llengua literària catalana*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1977.
- BUSQUETS, Loreto "Introducció". A: *Escrits inèdits i dispersos de Josep Carner (1898-1903)*, II: *Prosa*. Barcelona: Barcino, 1984, p. 7-33.
- BUSQUETS, Loreto "Josep Carner, traductor". A: *Josep Carner en els seus millors escrits*. Barcelona: Arimany, 1984, p. 165-177.
- GINÉ, Marta "Carner y Folguera, traductores de Villiers". A: Francisco Lafarga, Albert Ribas, Mercedes Tricás (ed.). *La traducción: metodología / historia / literatura. Ámbito hispanofrancés*. Barcelona: PPU, 1995, p. 287-292.
- MURGADES, Josep "Apunt sobre noucentisme i traducció". *Els Marges* 50 (1994), p. 92-96.
- ORTÍN, Marcel "Les traduccions de Josep Carner". *Catalan Review* VI, 1-2 (1992), p. 401-419.
- ORTÍN, Marcel *La prosa literària de Josep Carner*. Barcelona: Quaderns Crema, 1996.
- ORTÍN, Marcel "La Bruyère en l'ideari i en la traducció de Josep Carner". A: Francisco Lafarga, Antonio Domínguez (ed.). *Los clásicos franceses en la España del siglo XX. Estudios de traducción y recepción*, Barcelona: PPU, 2001, p. 175-196.
- ORTÍN, Marcel "Els Dickens de Josep Carner i els seus crítics". *Quaderns. Revista de Traducció*, 7 (2002), p. 121-151.
- ORTÍN, Marcel "Les faules de R. L. Stevenson traduïdes per Josep Carner (1927). Notes de lectura". A: Miquel M. Gibert i Marcel Ortín (eds.). *Gèneres i formes en la literatura catalana d'entreguerres (1918-1939)*. Lleida: PUNCTUM & TRILCAT, 2005, p. 41-52.
- ORTÍN, Marcel "Llengua literària, teatre i traducció: les reflexions del primer Carner (1903-1910)". A: Marcel Ortín i Dídac Pujol (eds.). *Llengua literària i traducció*. Lleida: PUNCTUM & TRILCAT, 2009, p. 105-128.
- SELLENT ARÚS, Joan "La traducció literària en català al segle XX: alguns títols representatius". *Quaderns. Revista de Traducció* 2 (1998), p. 23-32.
- TOUTAIN, Ferran "Traducció i models estilístics". A: Soledad González, Francisco Lafarga (ed.). *Traducció i literatura. Homenatge a Àngel Crespo*. Vic: Eumo, 1997, p. 63-72.
- CABRÉ, Lluís; ORTÍN, Marcel "Aproximació a Josep Carner, traductor. Els anys de l'Editorial Catalana (1918-1921)". *Els Marges* 31 (1984), p. 114-125.
- FELIU, Francesc; FERRER, Joan "La llengua de l'heroi. Notes sobre la llengua del segle xxa partir de les traduccions catalanes de *David Copperfield* de Charles Dickens". *Quaderns. Revista de Traducció*, 17 (2010), p. 47-80.